

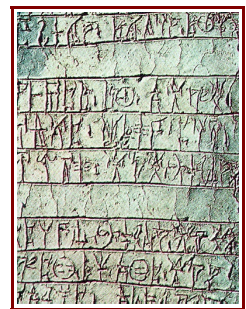
DE IONISCHE BESCHAVING

Hoe verder je teruggaat in de tijd, hoe moeilijker het is om **betrouwbare bronnen** te vinden. Dat geldt zeker voor de **stichters van de Ionische beschaving**. Waar er relatief veel bronnen over de Ionische beschaving aanwezig zijn (het was immers een heel belangrijke beschaving), is veel minder geweten over de eerste kolonisten.

Er was - voor er sprake was van de Ionische beschaving - zeker al bewoning aanwezig - maar het gebied was (nog) geen belangrijke macht. Dat werd het pas na immigratie!!!

Op het Griekse vasteland had je verschillende bevolkingsgroepen, met andere beschaving en cultuur, die door interne twisten gaan emigreren. We spreken over Myceners, Ioniërs en Doriërs.

De Myceners die rond **Mycene** (Peloponnesos en het Zuiden van Griekenland) wonen kennen het hoogtepunt van hun cultuur zo'n **3400 tot 3100 jaar geleden** en volgen op de historische lijn de Minoïsche beschaving van Kreta (dat zij veroveren) op. Zij hadden een eigen, pre-hellenistisch (**vroeg-Grieks** zeg maar) **schrift**. Dit werd in 1952 ontcijferd en bevat zowel **lettergrepen** (88), bestaande uit klinkers en medeklinkers met daarnaast **symbolen** (100) die gewichten of maten voorstellen.

Deze **Myceners** werden ook **Achaeërs** genoemd, het was een **handelsvolk** (Middellandse Zee en Midden Oosten). Zij gebruikten bronzen wapens en staan ook als dusdanig bekend. De **Doriërs**, eveneens een handelsvolk, beschikten over ijzeren wapens die superieur waren aan de bronzen wapens van de Myceners en onderwierpen hen zo'n 3100 jaar geleden.

Volgens de **archieven van de Hittieten** bezaten de **Myceners** (Achaeërs) een **bruggenhoofd** in **Milete** (zij noemden het **Milawata of Millawanda**). Zij worden als een heel belangrijk volk aanzien en **Ahhiyawa** genoemd.

Naast Myceners en Doriërs had je in de pre-hellenistische cultuur ook de **Ioniërs**. Door hun problemen met de Doriërs zijn zij zo'n 3.900 jaar geleden uitgeweken naar o.a. **Samos, Chios en de Westkust van Klein Azië** in de omgeving van Smyrna (het huidige Izmir).

Daarnaast zijn, onder andere in Milete ook overblijfselen gevonden van de **Minoïsche cultuur** (dateren van zo'n 3.800 jaar geleden).

De Ionische beschaving is een product van migratie van pre-hellenistische beschavingen (de Myceners, de Ioniërs zelf en de Doriërs) maar ook de Minoïsche beschaving heeft er (althans tijdelijk en sterk in de beginfase) een rol in gespeeld.

Volgens Herodotos zouden de invallers alle autochtone mannen hebben gedood en daarna getrouwd zijn met hun vrouwen, waardoor die vrouwen niet met hun mannen spraken, noch met hen aan dezelfde tafel zaten.

DE IONISCHE STATENBOND

In de regio van Klein Azië sluiten twaalf stadsstaten (12 steden is **dodecapolis**) zich aaneen tot de **Ionische liga** (of statenbond). Op die manier willen zij hun invloed versterken en elkaar bescherming bieden.

Toch verschillen deze stadsstaten onderling van elkaar en hebben zij dikwijls een verschillende functie in de statenbond. Iedere stadsstaat kan haar eigen politiek voeren en eigen verdragen afsluiten of kolonies vestigen. Het **hoofddoel** was tot een **gezamenlijke verdediging van hun territorium** te komen.

- **Milete, Myus en Priëne** spreken hetzelfde dialect en liggen in een gebied dat voorheen behoorde tot de **Carische beschaving**
- **Efese, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenae en Phocaea** spreken een ander dialect en liggen in de **regio Lydia** (die ondermeer Ionië omvat)
- Het eiland **Chios en Erythrae** spreken hetzelfde dialect dat weerom verschilt van de andere stadsstaten
- Het eiland **Samos** heeft ook een eigen, apart dialect
- *Tenslotte, maar later, wordt ook **Smyrna (Izmir)** geannexeerd*

De statenbond stond ook bekend als de **Panionische Liga** genoemd naar een plaats waar zij de zeegod **Poseidon** vereerden, dicht bij Priëne. Op zich kan dit geen verbazing wekken omwille van hun handelsactiviteiten waarbij de Egeïsche en Middellandse Zee een belangrijke rol speelden.

De **Ionische bouwstijl** met specifieke zuil ontwikkelt zich zo'n 2.600 jaar geleden. Het meest treffende voorbeeld hiervan is de **Artemistempel** (zie verder).

Er ontwikkelde zich een bloeiende cultuur van ambachtslieden maar ook de wetenschappen kenden een enorme bloei in deze kunstmatige statenbond.

In verschillende stadsstaten werden **filosofen** geboren die we bestempelen als de **pre-socraten**. Het heeft me steeds gefascineerd om te zien hoe zo'n 2.500 jaar geleden de wetenschappers van die tijd aankeken tegen de wereld en hoe zij die wereld verklaarden.

Telkens probeer ik de **filosofen te plaatsen in de omgeving en tijd waarin zij leefden**. Want de **mens is steeds een product van zijn/haar tijd en omgeving**.

De filosofen van die tijd leefden niet op een zolderkamertje. Integendeel. Zij leefden in staten die toen tot de meest ontwikkelde van de gehele wereld behoorden. Het was een **maatschappij gebaseerd op slavenarbeid en vrouwen hadden geen rechten.**

Voor Anatolië (zeg maar het Aziatische deel van het huidige Turkije) was dit niet zo vanzelfsprekend. Het is immers hier, in centraal Turkije, waar **Çatal Hoyük** onstond. Ook in Ephesus zal de rol van de moedergodin nog spelen, maar laat ons terugkeren naar de inwijkelingen, de kolonistoren en stichters van de Ionische beschavingen. De mannen die door hun bril naar de wereld keken.

MILETE, MYOS EN PRIENE

DE FILOSOFEN VAN MILETE

Voor de Ionische beschavingen waren er al stadsstaten geweest, zelfs hele machtige rijken zoals Mesopotamië, Egypte, de Feniciërs Ook Griekenland kende stadsstaten. **Stadsstaten zijn immers een uitvloeisel van de neolitische revolutie!**

Milete was de belangrijkste stadsstaat van de Ionische Liga. Hoewel het oorspronkelijk niet langs de traditionele handelsroutes lag, was de ligging, op een landtong, vanuit strategisch oogpunt van enorm belang. In de loop van de achtste eeuw was het een sterk groeiende stadsstaat waar de **macht** in handen lag van **herenboeren** die het werk lieten doen door slaven. Zowel de bevolking als de maatschappelijke rijkdom groeide aan, mede dank zij het gunstige klimaat.

Het Milete van vandaag verschilt natuurlijk sterk van Milete ten tijde van de kolonisatie. Maar qua **natuurlijke rijkdommen** was het een heel belangrijk gebied. Alle gesteenten waren aanwezig om zowel huizen (natuursteen) als monumenten (marmer) te bouwen. Het gebied was sterk bebost met diverse houtsoorten waarvan er vele geschikt waren om boten te bouwen. De **ontbossing** van de streek dateert van die periode.

Klimatologisch gezien was het gebied totaal verschillend van het Griekse vasteland. Men kende hete zomers maar door de regenval in de wintermaanden bleef het heel vruchtbaar. **Olijven waren enorm belangrijk!**

Vandaag denken we bij olijven enkel aan de olijfolie en de olijven zelf, maar toendertijd werd olijfolie ook als lampolie gebruikt. De resten van de geperste olijven werden gebruikt om de bodem vruchtbaar te maken. En vanuit de olijven werden ook parfums gemaakt en zepen (dit bestaat nog altijd tot vandaag de dag!!!).

Een echt industriële olijproductie was er niet. Maar in de jaren dat er **overschotten** waren speelde Milete een heel belangrijke rol. De laatste ontdekkingen wijzen er op dat in Klazomenai (vandaag is dit Urla) wel een industriële olijproductie bestond die verbonden was met Milete. Het gebied, hoewel nog niet gelegen langs de belangrijkste handelswegen op het vasteland, was strategisch heel interessant.

Olijfolie werd ook gebruikt in de wolindustrie en om voedsel te bewaren. Een papyrusschrift stelt dat er 25.000 liter olijfolie vanuit Milete en Samos werd uitgevoerd naar Alexandrië.

Op zich is dit geen bewijs dat er telkens een overschot was. Maar het bevestigt wel dat wanneer er overschotten waren, Milete gebruik maakt van zijn handelspositie.

Milete kende vier havens. De meest bekende zijn de **leeuwenhaven** (die diepgang had voor alle schepen) en de **theaterhaven**. Deze havens waren door de natuur geschapen, ze kwamen tot bloei met de ontwikkeling van de stad.

Er was ook een **grote wijnproductie**. Stel je echter niet teveel voor van de wijnen uit die tijd. Maar natuurlijk maken zij deel uit van een handelsproces als er voldoende van aanwezig is. Op verschillende plaatsen zijn amphora gevonden die afkomstig zijn uit Milete. Maar of het ging om het vakmanschap van de amphorabouwers of over de kwaliteit van de wijn, laat ik in het midden.

Door een combinatie van gunstige klimatologische omstandigheden en natuurlijke havens, **evolueerde de stadsstaat van een agrarische staat naar een artisanale handelsstaat**. Maar dat duurt een paar eeuwen. Rond het midden van de zevende eeuw was de stadsstaat uitgegroeid tot de belangrijkste handelsstaat op dat moment. Men dreef handel met Egypte, met nederzettingen langs de Middellandse Zee tot in Spanje.

Hoewel de voornaamste activiteit in de gebieden rond de **Middellandse Zee 'handel'** was, werden ook kolonies opgericht. **Noordelijk** werd onmiddellijk de **kolonisatie** ingezet (onder andere Sinop en Trabzon).

De **reden voor die kolonisatie** ligt in het feit dat Milete zelf relatief klein in oppervlakte was en begrensd werd door bergen. Door te gaan koloniseren loste dit voor een groot stuk de (bevolkings)problemen van de stadsstaat op.

Tarwe, linnen, metalen (er waren geen mijnen in Milete maar er kwam wel veel metaal binnen dat bewerkt werd) en - niet te vergeten **papyrus** - waren de voornaamste **importproducten**.

Daarnaast deed men bijna overal beroep op de **huursoldaten** van Milete die bekend stonden om hun strijd lust. Op zee was de stadsstaat machtig en de rijkdom (door handel en kolonisatie) groeide gestaag. Men kan zeggen dat de **bloeiperiode lag tussen 610 en 540**.

Samen met de groeiende rijkdom ontwikkelde zich ook het artisanale werk, de kunst en de cultuur.

De producten van Milete waren sterk gewild. Bewerkte wol (er was een speciaal schapenras dat zorgde voor wol van heel hoge kwaliteit), edele metalen, ijzer, meubels, hennep, kruiken en vazen, de economie boomed.

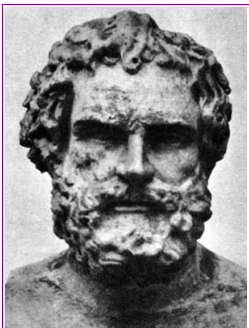
Maar Milete was op dat moment niet meer de agrarische stadsstaat, waardoor de macht van de landaristocratie meer en meer in vraag werd gesteld. Gedurende zestig jaar (men dateert de start rond 550) woede een **hevige klassenstrijd** tussen de landaristocratie en de armen en slaven. De opstand werd een wrede rebellie. Eerst wonnen de armen en ze gooiden hun aristocratische meesters samen met hun gezinnen op de dorsvloer en lieten ze vertrappelen door het vee. De weerbots kwam toen de aristocratie terug de macht greep. Armen met hun volledige gezinnen werden met doeken omwikkeld die in brandbare vloeistof waren gestoken om ze daarna als levende toortsen te laten opbranden.

Tussen de **achtste en vijfde eeuw** werden verschillende infrastructuur- en verdedigingswerken uitgevoerd en groeide de **technologische vooruitgang** enorm. De **waterpas, winkelhaak, draaibank en sleutel** werden door Theodoros van Samos uitgevonden!

Deze technologische vooruitgang ging ook gepaard met een **bloei van filosofie, wetenschap en literatuur**. Na Sardes was **Milete** de eerste stadstaat die **zelf muntgeld** sloeg en men gebruikte het **Griekse alfabet** (het eerste alfabet zonder symbolen) dat een enorme vooruitgang was tegenover het verleden .

Het einde van de bloeiperiode viel toen Milete onder controle van de Perzen kwam en was definitief ten einde rond 494 toen de Perzen de stad verwoestten.

Het is dus in deze maatschappij tijdens de grote bloeiperiode dat de natuurfilosofen hun filosofie ontwikkelden.

Thales (634-546)

Door de handel was er een uitwisseling van wetenschap met andere grootmachten. Hoewel van Thales zelf niet zo heel veel geweten is staat vast dat hij in eerste instantie een wetenschapper was. Hij slaagde erin de zonsverduistering te voorspellen (in 583) en ook op het vlak van de wiskunde was hij goed onderlegd. Vraag is evenwel of hij niet hoofdzakelijk heeft verdergebouwd op kennis die afkomstig was van de Egyptenaren. Thales slaagde er bv. in op basis van de eigen schaduw en de schaduw afgeworpen door de piramide, de afmetingen van de piramide te bepalen.

In een maatschappij als Milete waar wetenschap zo'n belangrijke rol speelde is het niet te verwonderen dat Thales naar een wetenschappelijke oplossing gaat zoeken om de wereld te verklaren. Hij vindt dit in de natuurwetenschappen. Volgens hem is alles gebaseerd op het element '**water**' dat alomtegenwoordig is. **De aarde is een platte schijf die drijft op water.** Op zich kan dit naïef lijken maar water komt voor onder vaste (ijs), vloeibare (water) en gasvorm (damp). Het element 'waterstof' mag dan al geen atoom zijn, toch is het een partikel tegenover elementen die men tot dan toe kende! Op welke manier hij zijn filosofie getoetst heeft aan de werkelijkheid, weten we niet. Maar waarschijnlijk was het - met de kennis die hem toen ter beschikking stond - een vrij rationele verklaring.

Het godsbegrip ziet Thales als deel uitmakend van alles wat is. **De goden zitten in alles.** Maar het is geen beeld of figuur, het is het alomtegenwoordige element. Tegelijk staat het gods idee los van goed of slecht. Het is geen persoon. God is voor Thales een element, deel uitmakend van zijn rationele benadering van de wereld. Wel alomtegenwoordig maar tegelijk zonder macht en tegelijk alle macht. Deel van de natuur en de natuur zelf.

Voor het eerst is er een filosoof die probeert vanuit de natuur de wereld te verklaren. Een enorme stap tegenover het verleden.

Maar Thales was een wetenschapper. **Een astronoom en wiskundige.** In een maatschappij als die van Milete had hij de mogelijkheid om zijn gaven te ontwikkelen. En die had hij. Dat ontkent niemand. Als ingenieur was hij overal gewild. Als wiskundige werkte hij diverse oppervlakteberekeningen uit.

Net zoals voor hem water de basis was van alles, stak hij het gods idee in diezelfde basis. Hij brak met zijn voorgangers. De wetenschap primeerde. Vanuit dat idee werd god een deel van de natuur. Maar geen god met wetten en regels. Die baseerde hij op het element water.

Deze vorm van abstract denken (want al bij al is het dat) gaat heel ver. Thales maakt zijn denken op, gebaseerd op wetenschap.

Natuurlijk doen er veel **mythen en legenden** de ronde over hem. Hij ging zo sterk op in het bestuderen van de sterren dat hij in een put viel. Toen men hem zijn armoede (beschouw dit begrip als heel relatief want natuurlijk behoorde hij tot de toplaag in zijn land) verweet huurde hij voor het volgende jaar met onderpanden alle olijfpersen in Milete en Chios af omdat hij uit de stand van de sterren een goede oogst kon afleiden. Het klopte nog bovendien en hij verdiende schatten aan geld.

De ingenieur Thales (want hij werkte dikwijls in opdracht) had een goede kijk op waterwerken (dat zal wel kloppen omdat zijn hele filosofie erop gebaseerd was).

Zijn bekendheid in de filosofie kreeg hij echter voornamelijk omdat hij de nummer één was die een natuurfilosofie uitwerkte.

Wat ik enorm fascinerend vind is dat iemand voor het eerst probeert vanuit de natuur (de wetenschap) de wereld te verklaren. Niet dat Thales zo'n groot filosoof was. Maar hij was in zijn denken revolutionair omdat hij vertrok vanuit een realiteit die hij afleidde van de natuur (en natuurlijk beperkt tot wat hij over de natuur wist).

Hij behoorde tot een groep die de mogelijkheid had om te reizen en te leren. **Thales breekt met de voor hem bestaande ideeën van de goden.** De Grieken van het vasteland hadden hun godencultus, maar Thales schuift dit allemaal weg. De wetenschap leidt tot vooruitgang van de mensheid. Laat ons uit de wetenschap de wereld verklaren. Zo zou ik Thales samenvatten.

Ik heb verschillende keren Milete bezocht. Voor mij is het een prachtige site. Niet omwille van wat er nu nog is (en er is nog heel veel), maar omdat ik weet dat Thales hier leefde.

Wat Thales heel terecht opmerkte is dat mensen zich een godsbeeld maken gebaseerd op hun begripen van de natuur. Men denkt vanuit zijn eigen leefwereld. Thales nam daar afstand van hoewel hij geen atheïst was. Zijn leefwereld was de wetenschap en daar denkt hij verder over na. Misschien zegt Thales ook dat je enkel na het begripen van de natuur (met andere woorden de werkelijkheid zoals je ze natuurkundig kan vaststellen) god kan plaatsen.

Het zijn veronderstellingen. Ooit bezocht ik Milete heel laat. De site was eigenlijk al gesloten maar dit is Turkije dus geen probleem. Ik zag de bergen, wist dat Thales hier discussieerde met zijn studenten en dacht, kon ik maar teruggaan in de tijd.

Het meeste dat we over Thales weten is door wat er over hem is geschreven. Van zijn schrijfsels is weinig bewaard. Maar hij doorbrak een traditionele manier van denken.

Ik herinner me nog heel goed toen ik voor het eerst Turkije bezocht. Mijn jongste dochter Freya was toen acht jaar. Toen we sites bezochten zei ze op een bepaald moment: 'Pappa, dit zijn stenen.'

Ze had gelijk. In het Anatolische landschap staan overal stenen. Wat zijn en betekenen ze als je ze niet tot leven kan zien komen?

Maar de stenen van Milete worden een oude stadsstaat op het moment dat je de achtergronden kent. Milete, groot geworden door immigratie, een samenleving waar iedereen (tenminste iedereen die vrij was) open kon praten en discussiëren, ooit centrum van de wereld, nu een doodse ruïne. Voor mij maakt Thales dat alles levend. Waarom? Hij dacht en zocht. Niet in het ongerijmde maar in de wetenschap. Hij brak de illusie van veelgoderij en tot dan toe bestaande filosofie en opende de weg naar kennis en natuurfilosofie.

Thales was een product van zijn tijd. Zonder de ontwikkeling die zijn stadsstaat had gekend had hij nooit bestaan of bekend geweest. Maar hoe moeten toendertijd de op vlucht zijnde joden die in Milete een schuiloord vonden tegen hem hebben aangekeken?

Het is vreemd, Thales was een product van verschillende beschavingen maar nooit heeft enige uitwisseling bestaan tussen hem en de joden die toen in Milete verbleven. Te verwonderen is dit niet. Het gods idee van Thales was natuurlijk in tegenstrijd met hun idee. Zoals het in tegenstelling was met de meest diverse culturele groepen die toendertijd in Milete verbleven. En het waren er heel veel, meer dan zeventig schat men.

Over Thales wil ik eindigen met een zin die van hem afkomstig is. **'Het moeilijkste in het leven is jezelf te kennen.'** Misschien iets om over na te denken!!!

Anaximander (geb. 600)

Als er een schaap over de dam is dan volgen er vele ... na Thales kwam een andere filosoof die zich niet direct op hem beriep maar toch probeerde vanuit dezelfde wetenschappelijke analyse de wereld te verklaren. Waar Thales had geleefd tussen 634 en 546 (vermoedelijk) leefde Anaximander iets later (geboren in 600).

Was hij een volgeling van Thales, we weten het niet, maar net zoals Thales probeerde hij wetenschappelijk de wereld te verklaren. Hij stelde dat alles ontstaan is uit 'één element' maar een ons onbekend element.

Nee, Anaximander zweefde niet. Hij zag dat in de natuur diverse elementen aanwezig waren en **verklaarde alles vanuit 'een universeel element'**. Vanuit zijn kennis van de natuur is dit niet eens zo een gek idee. Als je elementen uit de natuur (water, vuur, lucht, aarde) als basis neemt, dan kan één van die elementen een ander overheersen.

De 'oerstof' die Anaximander zag was eeuwig, tijdloos en omvatte alle werelden. **Voor hem was de aarde slechts één van die werelden.** Vanuit de 'oerstof' ontstaan voor hem telkens weer verschillende elementen die met elkaar de strijd aangaan.

Hij zag de wereld als een strijd tussen natuurelementen die - op basis van gerechtigheid - toch weer met elkaar in overeenstemming komen. Dat is voor hem 'gerechtigheid'. Ieder element probeert te overwinnen maar de universele wet van de gerechtigheid zorgt ervoor dat alle elementen terug op hun plaats worden gedreven. Voor Anaximander is deze wereld slechts één van de werelden die voortkomen uit een voortdurende beweging en dat is voor hem de evolutie.

De mens is niet door god geschapen maar is een product van de evolutie, ontstaan uit de strijd van diverse elementen die voortkomen uit de 'oerstof'. De mens ziet hij als een evolutie van de vissen.

Waarschijnlijk vindt Anaximander niet de wetenschappelijke onderbouwing die Thales vindt in water. Als één stof een andere overheerst, dan is die ondergeschikt aan die stof en dat klopt voor hem niet. Vandaar zoekt hij naar een bindend element en dat noemt hij de 'oerstof'. Op die manier kan hij zich wetenschappelijk verantwoorden, want de 'oerstof' manifesteert zich op verschillende manieren in de natuur. Toch zijn die manieren gebonden aan 'gerechtigheid', de stoffen komen steeds in evenwicht met elkaar.

Bijzonder is dat hij deze wereld niet als de enige ziet (waarschijnlijk speelt hier het element van de astronomie mee want Anaximander probeerde meetkundige relaties te maken tussen aarde-zon-maan).

Hoewel hij het niet expliciet stelt is voor hem ook alles in beweging. Vanuit zijn gedacht van de 'oerstof' is de mens dan ook niet meer dan een product van de evolutie. **Darwin avant la lettre.**

De 'beweging' geldt voor hem voor alles. Ook voor de goden. Zij zijn zoals iedereen onderworpen aan de 'gerechtigheid'.

Eigenlijk stelt Anaximander twee dingen. De materie die aan de grondslag van alles ligt (de oerstof) en de beweging en strijd tussen alles waardoor alles in evenwicht wordt gehouden (die hij omschrijft als 'gerechtigheid').

Het knappe in zijn theorie is niet het element dat hij vooropstelt als basis van alles (Thales deed dat met water, hij is daarin meer abstract, het universele element, de oerstof) maar het feit dat hij beseft dat deze wereld maar een deel is van het heelal. Zijn concept van 'gerechtigheid' is echter geen universele waarde, absoluut niet het woord 'gerechtigheid' wat wij eronder verstaan, veeleer is het de strijd tussen de elementen die voortkomen uit de oerstof en uiteindelijk toch met elkaar in evenwicht geraken.

Maar als filosofie is het begrip 'oerstof' dat bepalend is verregaand. Omdat Anaximander beseft dat hij te weinig kennis heeft van de natuurelementen gaat hij naar dat begrip omdat het hem veilig stelt tegenover andere natuurfilosofen!!!

Men zou kunnen zeggen dat hij rationalistisch denkt maar door het begrip gerechtigheid in te voeren grijpt hij naar een 'idealistische' verklaring. Dit is echter niet waar omdat hij gerechtigheid meer als eindpunt beschouwt terwijl de oerstof het beginpunt is. Anaximander ziet de wereld maar beschouwt deze wereld maar als een deel van het heelal. Hij begrijpt het niet maar ziet de dingen blijven bestaan. Vandaar zijn zijn concepten van oerstof en gerechtigheid helemaal niet gek, integendeel, ze maken zijn theorie om de wereld te verklaren consistent.

Oef, filosofie is moeilijk zal je zeggen. Terecht. **Om denkbeelden te bevatten van het verleden is het heel moeilijk, net zoals het even moeilijk is om de wereld van vandaag te verklaren.**

Maar, je hebt zelf de keuze. Daarom is Anaximander veel belangrijker dan Thales op filosofisch gebied. Hij gaat net zoals Thales uit van de wetenschap om de wereld te verklaren. **Het begrip van oerstof introduceren is werkelijk een vondst**, zeker voor die tijd. Zelfs wie de natuurfilosofen volgt en een ander element zou aanbrengen, zou het telkens moeten afleggen tegen Anaximander, want er is inderdaad geen element in de natuur dat andere kan wegcijferen. Zonder het te beseffen stelt Anaximander dat er 'een voortdurende strijd is tussen de elementen die uit de oerstof voortkomen'. Het woord 'gerechtigheid' is misschien verkeerd gekozen maar de bedoeling van Anaximander is evolutie en strijd of conflict aan elkaar te koppelen.

Tenslotte komen we bij de laatste van de drie natuurfilosofen, Anaximines. Hij moet geleefd hebben vóór 494 want toen werd Milete verwoest.

*Anaximines
(geb. voor 494)*

Voor hem was het basiselement, de elementaire substantie, lucht. De ziel bestond uit lucht, vuur was verdunde lucht, bij condensatie werd lucht water, tenslotte steen.

De verschillen tussen de dingen verklaarde hij dus uit de kwantiteit van de basissubstantie, namelijk lucht.

Ik doe mijn hoed af voor die natuurfilosofen. Laat ons niet vergeten in welk tijdvak we ons bevinden. Onderwijs is een privé-aangelegenheid. Slechts een beperkte groep van mensen kon lezen en schrijven.

Bovendien was Milete het schouwtoneel van een voortdurende strijd tussen de elite van landeigenaren en de rest van de bevolking. Geen van de filosofen spreekt zich daarover uit. Zij vinden het belangrijker om over de wereld na te denken dan een positie te kiezen. Toch zijn zij niet wereldvreemd. Integendeel, hun analyses gaan heel ver.

Maar vele begrippen verschillen. Waar wij spreken over 'de mens' of 'de mensheid' doen zij dat ook maar de klasse van slaven (meer nog, dikwijls zelfs vrije werkenden) zien zij niet als mensen!!! Ook op dat vlak zijn zij producten van hun tijd.

Los daarvan, hun ideeën zijn verre van dom. Maar ze werden enkel gedragen door een deeltje van de wetenschappers die toen in Milete leefden!!! De slaven konden niet lezen en de aristocraten van het grootgrondbezit waarschijnlijk evenmin. **Hoewel hun ideeën eigenlijk revolutionair waren, bleven het ideeën die nooit de bestaande maatschappelijke orde in het gedrang brachten.**

PROBLEMEN IN MILETE

In de bloeiperiode moet Milete een echte handelsstad zijn geweest. De hoofdstraten waren ruim en breed en de straten waar de mensen leefden smal. Alles was gebouwd in de vorm van een dambord, dus eenvoudig om je weg te vinden. Het gonsde van bedrijvigheid in de haven maar ook in de stad waren er verschillende handwerkateliers waardoor er een vorm van handelsburgerij moet bestaan hebben.

De agrarische aristocratie (die de facto de macht had vanuit het verleden) moet nauw verbonden zijn geweest met de huurlingenlegers. De opstanden waren hevig en fel en bloedig. Maar geen van onze bronnen legt de ware aard bloot. Zodoende moeten wij ook gissen. Feit is dat dezelfde (landbouw) aristocratie ook na de hevige klassenstrijd aan de macht blijft. Waarschijnlijk gingen de opstanden uit van de slaven samen met een stukje van de vrije, verarmde bevolking. Milete kende geen 'alleenheersers' want sinds de achtste eeuw berustte de macht bij de landeigenaars. Waarschijnlijk hadden zij goede relaties met de handelsburgerij of maakten ze er zelf een deel van uit. Feit is dat de handelsburgerij nooit een rol van betekenis heeft gespeeld in voornoemde strijd, vandaar die veronderstelling.

Ook het element 'oorlog' speelt een rol in die periode. Het Lydische koninkrijk wou de Ionische statenbond (of althans een deel ervan) inlijven. De verhoudingen tussen de Ionische statenbond en hun burens waren vanaf het begin moeilijk. En de stadsstaten waren geen politieke macht, laat ons dat niet vergeten. Thales heeft hier wel voor geijverd maar is er nooit in geslaagd.

Uit de geschriften over de oorlogsvoering blijkt dat de eenheid zoek was. Waren een aantal stadsstaten vijanden van elkaar geworden ondanks hun relaties??? We weten het niet. Wat we wel weten is dat er onvrede was tegenover de Perzen en dit leidt uiteindelijk tot oorlog. In de beginfase slagen de Grieken, gesteund door Erithrea, erin om Sardes (bondgenoot van de Perzen) plat te branden. Maar daarna slaat de Perzische heerser Darius dubbel zo hard terug.

Milete, ondanks het feit dat het de belangrijkste stad was, weigerde pertinent een 'hechte' unie te vormen met de andere steden.

Het leidde tot hun vernietiging. Waarschijnlijk heeft het conflict van de burgeroorlog daar eveneens toe bijgedragen. Eerst wordt Erithrea en daarna Milete (in 494) verwoest door de Perzen.

HEROPBOUW VAN MILETE

Na de verwoesting werd Milete weer heropgebouwd. Milete werd lid van Delisch-Attische Zeebond maar verkreeg nooit meer haar oude glorie. Een bewoner van de stad, die toen al oud was, de architect **Hippodamos van Milete**, paste hier bij de heropbouw zijn 'dambordpatroon' toe op de nieuwe stadsarchitectuur. De huizenblokken waren even groot en met wiskundige precisie uitgewerkt. Dit paste een beetje in de nieuwe Atheense filosofie waar toen een democratiseringsbeweging was ingezet.

Hippodamus heeft trouwens in verschillende steden stratenplannen gerealiseerd. Nu moet de man naar het schijnt ook een exentriekeling zijn geweest. Hij had een overdadige haardos en behing zich met dure sieraden. Tegelijk droeg hij winter en zomer heel goedkope warme kledij. Tsjja, ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is.

Hoewel Milete nog kortstondig een bloeiperiode heeft gekend, raakte het achterop tegenover de nieuwe machtscentra van de wereld.

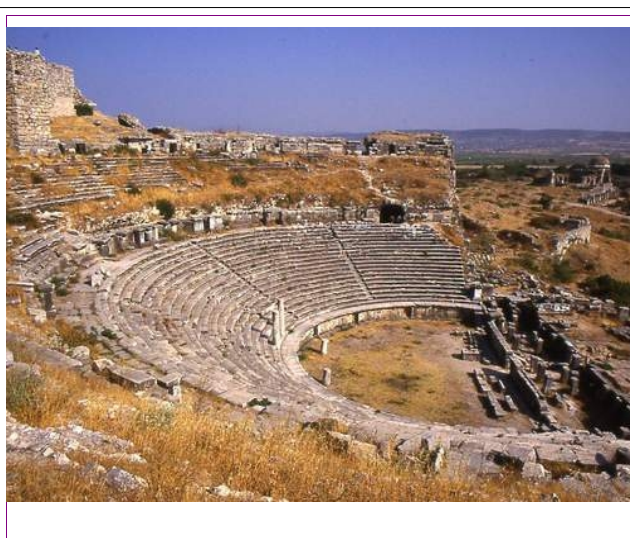
Toch is het een uitgestrekte site waarvan vooral het theater imponeert. Dit kreeg zijn grote afwerking onder de Romeinse keizer Trajanus, waar het plaats bood voor meer dan 25.000 bezoekers.

Het moerassige gedeelte van de site was de leeuwenhaven. Twee standbeelden flankeerden de toegang tot de haven en deze kon met een ketting worden afgesloten.

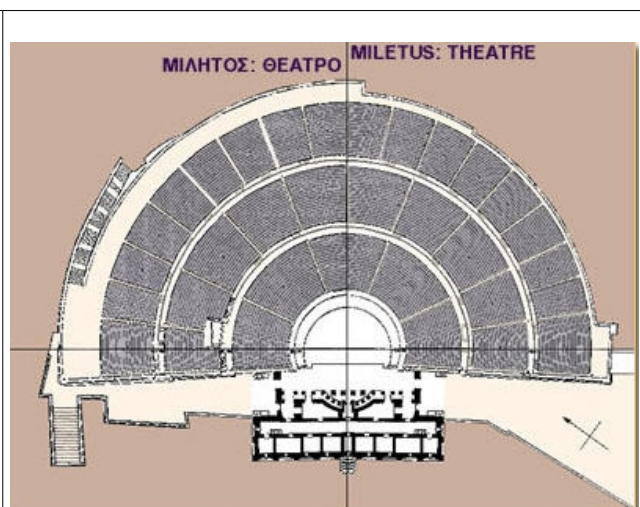
Ook vind je nog de resten van het gemeentehuis, de markt en het sportstadium. Deze gebouwen dateren echter van een latere periode.

Het totale verval kwam er toen de haven begon te verzanden waardoor Milete nu 8 km van de zee is verwijderd.

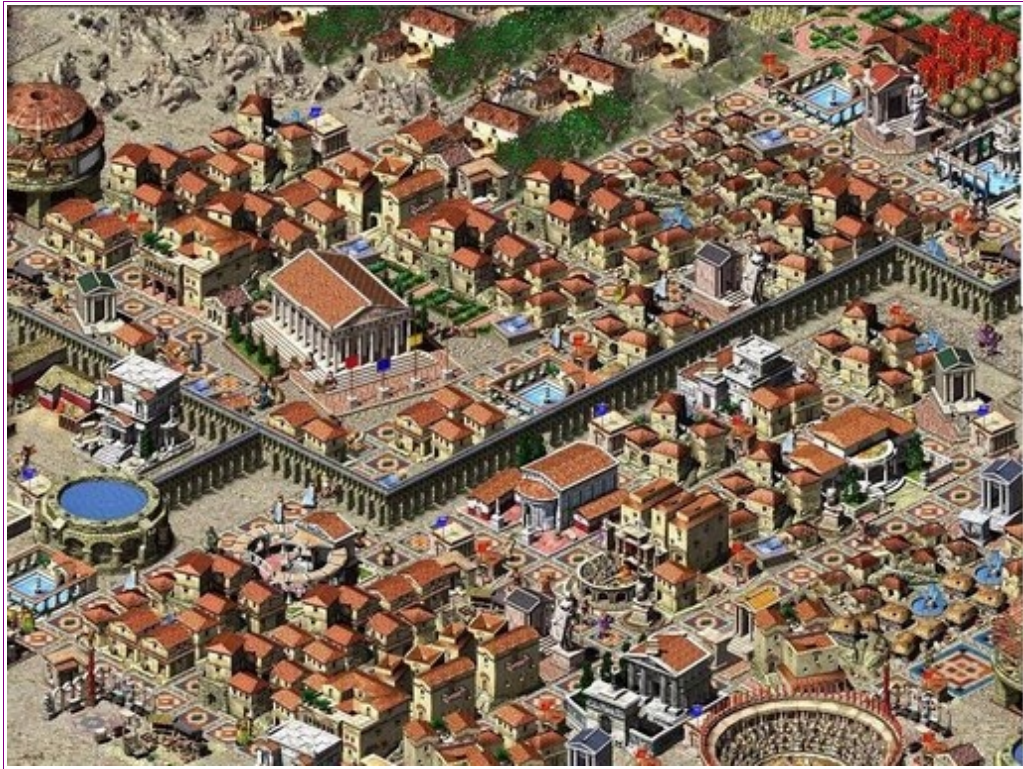
Om toch een beeld te krijgen van hoe Milete er heeft uitgezien, volgen hieronder enkele foto's, plannen en reconstructies

Huidige resten van het theater

Plan van het theater

Stadsgezicht van Milete na de heropbouw door Hippodamus

het boleuterion (gemeentehuis)

ingang gemeentehuis

het gymnasium

reconstructie van een tempel